

Projekt roboczy z dnia 15 października 2009 r. przygotowany przez prof. Ewę Bieńkowską i dr Lidię Mazowiecką, zmodyfikowany w wyniku współpracy z PCM i oparty na wynikach ogólnopolskich badań przeprowadzonych przez PCM na reprezentatywnej grupie stałych mediatorów, wykorzystanych w pracy doktorskiej *Etos pracy mediatorów* dr Magdaleny Grudzieckiej oraz mediatorów w sprawach rodzinnych z sądów okręgowych w Warszawie *Rola mediacji w sytuacji rozvodu. Na podstawie badań socjologicznych mediatorów warszawskich sądów okręgowych i rodzicielskich planów wychowawczych* dr Jerzego Książka

Ustawa

z dnia....

o mediatorach i zasadach prowadzenia mediacji w sprawach skierowanych przez organa procesowe

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1

Ustawa określa wymogi dotyczące mediatorów oraz zasady i tryb postępowania mediacyjnego w sprawach skierowanych do tego postępowania przez organy procesowe na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Art. 2

§ 1. Mediacja jest próbą doprowadzenia do ugodowego, akceptowalnego dla obu stron rozwiązania konfliktu na drodze dobrowolnych negocjacji prowadzonych przy udziale trzeciej osoby, bezstronnej i neutralnej wobec stron i ich konfliktu, czyli mediatora, który wspiera przebieg negocjacji, łagodzi powstające napięcia i wspiera strony – nie narzucając żadnego rozwiązania – w wypracowaniu porozumienia.

§ 2. Mediacja może mieć charakter bezpośredni, gdy strony konfliktu spotykają się w obecności mediatora, albo pośredni, jeżeli strony konfliktu nie spotykają się, a rolą mediatora jest pośredniczenie między nimi. Dopuszczalne jest, za zgodą stron i mediatora, prowadzenie mediacji za pomocą środków multimedialnych.

§ 3. W miarę potrzeby w mediacji może uczestniczyć więcej niż jeden mediator (komediator).

Art. 3

Mediacja może być prowadzona w sprawach:

- karnych, w tym po wyroku
- o czyny karalne nieletnich,
- cywilnych, w tym rodzinnych, gospodarczych, z zakresu prawa pracy,
- administracyjnych,
- o wykroczenia.

Rozdział 2

Zasady postępowania mediacyjnego

Art. 4

§ 1. Udział w mediacji jest dobrowolny i może mieć miejsce tylko wówczas, gdy strony swobodnie wyrażą na nią zgodę. Strony mogą wycofać zgodę w każdym momencie trwania mediacji.

§ 2. Strony przystępując do mediacji akceptują zasady mediacji i mediatora.

§ 3. Mediator prowadzi mediację w sposób bezstronny i neutralny. Mediator niezwłocznie ujawnia stronom okoliczności, które mogłyby wzbudzić wątpliwości co do jego bezstronności lub braku neutralności.

§ 4. Mediator nie udziela porad prawnych, lecz w razie potrzeby może udzielić stronom informacji; może też zachęcać strony do korzystania z fachowej pomocy prawnej.

Art. 5

§ 1. Mediacja jest postępowaniem niejawnym.

§ 2. Mediator, strony i inne osoby biorące udział w postępowaniu mediacyjnym są obowiązane zachować w tajemnicy fakty, o których dowiedziały się w związku z prowadzeniem mediacji.

§ 3. Strony mogą zwolnić mediatora i inne osoby biorące udział w postępowaniu mediacyjnym z tego obowiązku.

Art. 6

§ 1. Nie wolno przesłuchiwać mediatora jako świadka co do okoliczności, o których dowiedział się w trakcie postępowania mediacyjnego.

§ 2. W charakterze świadków nie wolno również przesłuchiwać co do okoliczności, o których była mowa w trakcie postępowania mediacyjnego, jego stron ani innych uczestników.

§ 3. Bezskuteczne jest powoływanie się w toku postępowania przed organem procesowym na wypowiedzi, propozycje ugodowe, propozycje wzajemnych ustępstw lub inne oświadczenia składane w postępowaniu mediacyjnym.

Art. 7

Postępowanie mediacyjne prowadzi się w miejscu neutralnym dla stron w warunkach zapewniających poufność i bezpieczeństwo.

Rozdział 3

Mediatorzy

Art. 8

§ 1.

Mediatorami są:

- mediatorzy zawodowi,
- mediatorzy społeczni.

§ 2. Mediatorem zawodowym może być osoba posiadająca:

- wiek powyżej lat,
- pełnię praw cywilnych i obywatelskich,
- nie karana za umyślnie przestępstwo lub umyślnie przestępstwo skarbowe,

- wykształcenie wyższe,
- wykształcenie mediacyjne,
- co najmniej 5 letnie doświadczenie w zawodzie mediatora,
- posiadająca wiedzę z zakresu problematyki, której dotyczy mediacja,
- stale podnosząca kwalifikacje zawodowe, a w szczególności uczestnicząca przynajmniej raz na 5 lat w szkoleniach oraz poddająca się superwizji mediacyjnej przynajmniej raz na 3 lata,
- wpisana na listę mediatorów, o której mowa w art. 11 ustawy.

§ 3. Mediatorem społecznym może być osoba posiadająca:

- wiek powyżej lat,
- pełnię praw cywilnych i obywatelskich,
- nie karana za umyślnie przestępstwo lub umyślnie przestępstwo skarbowe,
- wykształcenie mediacyjne,
- posiadająca wiedzę z zakresu problematyki, której dotyczy mediacja,
- stale podnoszący kwalifikacje zawodowe, a w szczególności uczestnicząca przynajmniej raz na 7 lat w szkoleniach oraz poddająca się superwizji mediacyjnej przynajmniej raz na 5 lat,
- wpisana na listę mediatorów, o której mowa w art. 11 ustawy.

§ 4. Mediatorem zawodowym nie może być czynny zawodowo sędzia, prokurator, adwokat, radca prawny, kurator sądowy, notariusz, komornik oraz aplikanci do tych zawodów, referendarz sądowy oraz asystent sędziego, a także funkcjonariusz Policji i pracownik Służby Więziennej, jak również syndyk.

§ 5. Standardy szkolenia dla mediatorów zawiera Załącznik nr 1 do ustawy.

§ 6. Odrębne przepisy mogą wprowadzać dodatkowe wymogi dla uzyskania statusu mediatora zawodowego oraz dodatkowe wymogi dotyczące zakresu szkolenia.

Art. 9

§ 1. Mediatorzy zawodowi mogą działać indywidualnie lub jako przedstawiciele organizacji pozarządowych, które prowadzą mediacje w ramach swojej działalności statutowej, albo jako pracownicy ośrodków mediacyjnych powołanych przez organy samorządu.

§ 2. Organizacje pozarządowe oraz ośrodki mediacyjne, o których mowa w § 1, muszą posiadać wpis na listę, o której mowa w art. 11 ustawy. Warunkiem uzyskania wpisu jest posiadanie przez organizację lub ośrodek mediacyjny przynajmniej jednego przedstawiciela, który spełnia wymogi dotyczące mediatora zawodowego.

Art. 10

Mediatorzy społeczni działają przy mediatorach zawodowych i prowadzą mediacje w sprawach wyznaczonych przez mediatora zawodowego.

Art. 11

§ 1. Listy osób oraz organizacji pozarządowych i ośrodków mediacyjnych uprawnionych do prowadzenia postępowań mediacyjnych prowadzi się w sądach okręgowych.

§ 2. Wpisu na listę dokonuje prezes sądu okręgowego na wniosek osoby albo organizacji lub ośrodka ubiegających się o wpis po stwierdzeniu, że spełniają wymogi, o których mowa w art. 8 § 2 i § 5 oraz art. 9 § 2 ustawy.

Art. 12

§ 1. Prezes sądu okręgowego skreśla z listy osobę:

- na jej prośbę,
- w razie jej śmierci,
- w przypadku chociażby ograniczenia zdolności do czynności prawnych,

- w razie pozbawienia prawomocnym wyrokiem sądowym praw publicznych lub prawa do wykonywania zawodu,

- w razie stwierdzenia niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków związanych z prowadzeniem mediacji.

§ 2. Prezes sądu okręgowego skreśla z listy organizację lub ośrodek w razie braku przynajmniej jednego przedstawiciela, o którym mowa w art. 9 §2, a także w razie ich likwidacji.

§ 3. Na decyzję prezesa sądu okręgowego przysługuje w ciągu miesiąca od daty wydania decyzji skarga do prezesa sądu apelacyjnego.

Rozdział 4

Wszczęcie postępowania mediacyjnego

Art. 13

§ 1. Jeżeli strony nie wybrały mediatora, sąd kierując sprawę do mediacji, wyznacza mediatora mającego odpowiednią wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji w danego rodzaju sprawach.

§ 2. Mediator ma prawo zapoznać się z aktami sprawy, chyba że strona w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia lub doręczenia postanowienia kierującego sprawę do mediacji nie wyrazi na to zgody.

§ 3. Po skierowaniu sprawy do mediacji, przewodniczący niezwłocznie przekazuje mediatorowi dane kontaktowe stron oraz ich pełnomocników, w szczególności numery telefonów i adresy poczty elektronicznej.

Art. 14

§ 1. Po otrzymaniu postanowienia organu procesowego o skierowaniu sprawy do mediacji mediator wykonuje w ciągu 7 dni roboczych czynności wstępne, polegające na:

- zapoznanie się z treścią postanowienia i załącznikami,
- skontaktowaniu się ze stronami,
- udzielenia stronom szczególnych informacji o istocie i zasadach prowadzenia postępowania mediacyjnego.
- uzyskaniu potwierdzenia przez strony zgody na udział w postępowaniu mediacyjnym.

§ 2. Jeżeli strony nie potwierdziły zgody albo odmówiły udziału w postępowaniu mediacyjnym, mediator niezwłocznie zwraca sprawę organowi procesowemu.

§ 3. Mediator zawodowy może odmówić prowadzenia mediacji z ważnych powodów, o czym niezwłocznie powiadamia organ procesowy, który skierował sprawę do mediacji.

§ 4. Jeżeli prowadzenia mediacji odmawia mediator społeczny, niezwłocznie powiadamia o tym mediatora zawodowego.

Art. 15

Jeżeli strony potwierdziły zgodę na udział w postępowaniu mediacyjnym, mediator wszczyna postępowanie. Wszczęcie postępowania następuje najpóźniej następnego dnia po upływie 7 dni od chwili otrzymania postanowienia o skierowaniu sprawy do mediacji.

Art. 16

§ 1. Kierując strony do mediacji, organ procesowy wyznacza czas jej trwania na okres do trzech miesięcy. Na zgodny wniosek stron lub z innych ważnych

powodów termin na przeprowadzenie mediacji może zostać przedłużony, jeżeli będzie to sprzyjać ugodowemu załatwieniu sprawy. Czasu trwania mediacji nie wlicza się do czasu trwania postępowania.

§ 2. Przewodniczący wyznacza rozprawę po upływie terminu, o którym mowa w § 1, a przed jego upływem jeżeli choć jedna ze stron oświadczy, że nie wyraża zgody na mediację.

§ 3. Czas trwania postępowania mediacyjnego liczy się od dnia wszczęcia postępowania mediacyjnego.

§ 4. Data podpisania ugody i/lub sporządzenia protokołu/sprawozdania jest datą zakończenia postępowania mediacyjnego.

Rozdział 5

Tryb prowadzenia postępowania mediacyjnego

Art. 17

§ 1. Po wszczęciu postępowania mediacyjnego mediator nawiązuje kontakt ze stronami i niezwłocznie ustala z nimi termin i miejsce spotkania mediacyjnego.

Art. 18

§ 1. Jeżeli stroną postępowania mediacyjnego jest małoletni lub nieletni, prawo do udziału w postępowaniu mediacyjnym przysługuje jego rodzicom lub opiekunowi.

Art. 19

§ 1. Po zakończeniu postępowania mediacyjnego mediator sporządza protokół/sprawozdanie, które zawiera:

- sygnaturę sprawy oraz dane mediatora/mediatorów,
- informację o liczbie, terminach i miejscach spotkań wraz ze wskazaniem osób biorących w nich udział, albo informację o tym, że mediacja miała charakter pośredni,
- informację o wyniku postępowania,
- podpis mediatora.

§ 2. W przypadku zawarcia ugody stanowi ona załącznik do protokołu/sprawozdania.

§ 3. Mediator niezwłocznie przekazuje protokół/sprawozdanie organowi procesowemu, który skierował sprawę na drogę postępowania mediacyjnego. Odpis protokołu/sprawozdania mediator przekazuje stronom.

Rozdział 6

Uгода mediacyjna

Art. 20

Mediator dba, aby ugoda była zgodna z obowiązującymi przepisami prawa i zasadami współżycia społecznego oraz nie służyła obejściu prawa.

Art. 21

§ 1. Uгода powinna zawierać dane dotyczące stron konfliktu, określenie jej przedmiotu i zobowiązań oraz sposobu i terminu ich wykonania, a w razie potrzeby inne zapisy, których życzą sobie strony.

§ 2. Dodatkowe wymogi dotyczące treści ugody zawierają odrębne przepisy.

§ 3. Ugodę podpisują strony konfliktu.

Rozdział 7

Przechowywanie dokumentacji

Art. 22

Mediator zapewnia taki sposób przechowywania dokumentacji, który uniemożliwia dostęp do niej osób nieupoważnionych oraz jest zgodny z przepisami RODO.

Art. 23

§ 1. Akta każdej sprawy zawierają:

- kolejny numer repertorium,
- postanowienie o skierowaniu sprawy do postępowania mediacyjnego
- odpis protokołu/sprawozdania i, jeśli jest ugody mediacyjnej
- odpis sprawozdania dla organu procesowego wraz z odpisem ugody, jeżeli została zawarta.

§ 2. Akta przechowuje się przez 2 lata od chwili zakończenia postępowania mediacyjnego.

Rozdział 8

Wynagrodzenie mediatora

Art. 24

Mediator zawodowy otrzymuje wynagrodzenie. Jeżeli mediację prowadzi więcej niż jeden mediator, wynagrodzenie otrzymuje każdy z nich.

Art. 25

Wynagrodzenie mediatora zawodowego określa się według zasad regulujących opłaty za czynności adwokackie z tytułu pomocy prawnej udzielanej z urzędu.

Art. 26

Mediator społeczny otrzymuje ryczałt za przeprowadzenie postępowania mediacyjnego.

Rozdział 9

Samorząd mediatorów

1. Mediatorzy mają prawo do tworzenia samorządu mediatorów, który miałby za zadanie m.in.:

- wypracowanie mechanizmów ułatwiających funkcjonowanie w zawodzie mediatora
- wspieranie wszelkich form działalności nakierowanej na budowanie prestiżu zawodu mediatora
- reprezentowanie i ochrona interesów zawodowych mediatorów

2. Samorząd jest niezależny w wykonywaniu swych zadań i podlega tylko przepisom prawa.

Rozdział 10

Kodeks Etyki Mediatora

Kodeks Etyki Mediatorów określa podstawowe warunki wykonywania zawodu mediatora oraz wartości i zasady, które mediator jest zobowiązany przestrzegać.

Rozdział 11

Przepisy końcowe

Art.

Tracą moc:

Art.

Ustawa wchodzi w życie po upływie roku od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

Na podstawie artykułu Ewy Bieńkowskiej „O potrzebie ujednoczenia regulacji dotyczących mediatorów i mediacji w systemie polskiego prawa” (Mediacja dla każdego, pod red. Lidii Mazowieckiej, Warszawa 2010) oraz artykułu Lidii Mazowieckiej „Blaski i cienie mediacji” z 2023 r. na stronie FPOP, a także konsultacji z PCM

1. Instytucja mediacji istnieje w polskim systemie prawa od 1991 r. Pierwszym aktem prawnym, w którym się pojawiła była ustawa *o rozwiązywaniu sporów zbiorowych* z 23 maja 1991 r. (Dz. U. 2020, poz. 123 t.j.). W tym przypadku mediacja ma charakter obligatoryjny i jest niezbędna przed proklamowaniem strajku.

Następnie mediacja została wprowadzona do k.p.k. z dnia 6 czerwca 1997 r., jako instytucja uzupełniająca postępowanie karne, przede wszystkim postępowanie przygotowawcze, ale w bardzo ograniczonym zakresie (uchylony art. 320 k.p.k.), a także postępowanie sądowe w jego najwcześniejszej fazie, tj. w stadium wstępnej kontroli oskarżenia (art. 339 § 4 k.p.k.). W tym przypadku mediacja została potraktowana jako instytucja, z której strony konfliktu karnego mogą

skorzystać wyłącznie dobrowolnie. Organem ostatecznie decydującym o przekazaniu sprawy na drogę postępowania mediacyjnego jest jednak zawsze organ procesowy. Obecnie obowiązująca regulacja wyznacza szerszy niż pierwotna krąg podmiotów uprawnionych do kierowania spraw do postępowania mediacyjnego. Uprawnienie takie przysługuje bowiem sądowi w trakcie całego postępowania sądowego, prokuratorowi w trakcie postępowania przygotowawczego, jak również policji, na zasadach dotyczących prokuratora (art. 23a §1 k.p.k.). Funkcję mediatora mogą pełnić osoby uprawnione, które spełniają wymogi określone w § 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 maja 2015 r. *w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych* (Dz. U. 2015.716), z wyjątkiem osób, co do których występują takie same przesłanki, jak przemawiające za wyłączeniem sędziego, a także osób czynnych zawodowo w wymiarze sprawiedliwości karnej (art. 23a § 3 k.p.k.). Uprawnienie do prowadzenia postępowań mediacyjnych mają też instytucje, które spełniają wymogi określone w § 3 tego rozporządzenia. W ich imieniu mediację prowadzi uprawniona osoba spełniająca wymogi przewidziane w §3 tego rozporządzenia. Mediatorzy działają poza systemem sprawiedliwości karnej i uzyskują za swoją działalność ryczałt w kwocie 240 zł. z tytułu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego, udokumentowane i niezbędne wydatki poniesione w związku z postępowaniem mediacyjnym oraz koszty korespondencji w kwocie 30 zł. (§ 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 czerwca 2023 r. *zmieniającego rozporządzenie w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym* (Dz. U. 2023.1207).

W ślad za regulacją karną mediacja została wprowadzona - na mocy nowelizacji z 2001 r. poprzez dodanie art. 3a- do *ustawy w postępowaniu nieletnich*. Obecnie instytucję mediacji regulują zapisy art. 57 ust. 1 – 10 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. *o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich* (Dz. U. 2024.978 t.j.). Regulacja

ta jest analogiczna do regulacji karnej. W kwestiach nieuregulowanych przez przedmiotową ustawę ust. 10 art. 57 odsyła do k.p.c.

Od 2005 r. mediacja stała się również instytucją prawa cywilnego w odniesieniu do spraw cywilnych, w których możliwe jest zawarcie ugody (art. 10 k.p.c. i art. 183¹ -183¹⁵ k.p.c.).

W powyższych unormowaniach mediacja została ujęta jako postępowanie prowadzone nie przez organ procesowy, lecz przez mediatora. Mediator jest podmiotem niezależnym i działającym poza systemem wymiaru sprawiedliwości w szerokim tego słowa znaczeniu.

W 2004 r. mediacja została także wprowadzona do postępowania sądowno - administracyjnego (art. 115 i n. ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi*, Dz. U. 2024. 935 t.j.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 czerwca 2017 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków w postępowaniu przed sądem administracyjnym (Dz. U. 2017. 1087).

Zgodnie z art. 2 i n. w sprawach, których przedmiotem zaskarżenia są należności pieniężne wynagrodzenie mediatora w szczególności wynosi 1% wartości przedmiotu zaskarżenia, nie mniej niż 150 zł. i nie więcej niż 2000 zł. za całość postępowania mediacyjnego. Zwrotowi podlegają także udokumentowane i niezbędne wydatki mediatora poniesione w związku z przeprowadzeniem mediacji.

Obowiązujące regulacje, dotyczące mediacji w sprawach karnych, nieletnich, cywilnych i administracyjnych, podobnie lub odmiennie normują problemy dotyczące istoty i zasad postępowania mediacyjnego, a także kwestie statusu i wynagrodzenia mediatorów. Utrzymywanie takiej sytuacji jest podstawową przyczyną tego, że wokół mediacji narosło wiele nieporozumień. Cały czas jest ona instytucją mało przejrzystą i z tego powodu niebudzącą zaufania.

3. Podjęcie decyzji o przygotowaniu jednolitego, wspólnego dla wszystkich rodzajów mediacji, unormowania dotyczącego wymogów, jakie powinny spełniać podmioty chcące uzyskać status mediatora, oraz zasad i trybu prowadzenia postępowania mediacyjnego jest niezbędne. Celem jest doprowadzenie do sytuacji, w której regulacja będzie czytelna i niekontrowersyjna, a w szczególności dzięki niej mediator będzie osobą profesjonalną. Tylko w ten sposób można uzyskać pożądany efekt upowszechnienia mediacji i uczynienia z niej instytucji dnia codziennego.

W 2022 roku zostały przeprowadzone reprezentatywne ogólnopolskie badania stałych mediatorów opisane w pracy doktorskiej Magdaleny Grudzieckiej *Etos pracy mediatora*. Z badań wynika, że stali mediatorzy posiadają bardzo różnorodne przygotowanie do prowadzenia mediacji. Od udziału w konferencjach, studiach z zakresu psychologii sądowej, kursy kilkunastogodzinne, po szkolenia ponad 100 godzinne i specjalistyczne studia podyplomowe z zakresu mediacji. Brak ujednoliconych wymogów w zakresie szkoleń z zakresu mediacji prowadzi do braku standardów prowadzenia mediacji, co niszczy tę instytucję poprzez brak profesjonalizmu.

4. Właściwe uregulowanie mediacji jest niezbędne także i dlatego, że należy uwzględnić unormowania i standardy wyszczególnione w dokumentach międzynarodowych, dzięki którym mediacja staje się instytucją nie tylko wzbudzającą zaufanie i uznaną za przydatną przez osoby uwikłane w rozmaitego rodzaju konflikty, lecz także ważna dla organów procesowych. Mediacja może bowiem doprowadzić do lepszego i bardziej satysfakcjonującego zakończenia konfliktu. Dzięki temu strony unikną stresów związanych z koniecznością uczestniczenia w, z reguły przewlekłych, formalnych postępowaniach. Organ procesowy zyskuje to, że prowadzone postępowanie może ulec znacznemu skróceniu, także dlatego że strony zadowolone z

osiągniętego w wyniku mediacji porozumienia nie będą zaskarżać podejmowanych decyzji procesowych.

5. Wprowadzenie jednolitej regulacji prawnej jest ważne ponadto z tego powodu, że mediacja stała się współcześnie instytucją trwale związaną z szeroko pojętym wymiarem sprawiedliwości. Stosowanie tej instytucji nakazują dokumenty unijne, a mianowicie: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2012/29/UE z 2012 r. *ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2002/220/WSiSW*, dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2008/52/EC z dnia 21 maja 2008 r. *w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych*. Szczegółowe zasady uregulowania mediacji zawierają też dokumenty Rady Europy: rekomendacja Komitetu Ministrów R(98) 1, *dotycząca mediacji w sprawach rodzinnych* z dnia 21 stycznia 1998 r., rekomendacja Komitetu Ministrów R(99) 19, *dotycząca mediacji w sprawach karnych* z dnia 19 września 1999 r. oraz rekomendacja Komitetu Ministrów R(2002) 10 *o mediacji w sprawach cywilnych* z dnia 18 września 2002 r. Ponadto wskazania dotyczą wprowadzania mediacji zawiera rekomendacja Komitetu Ministrów R (87) 20 *w sprawie reakcji społecznych na przestępczość nieletnich* z dnia 17 września 1987 r. oraz rekomendacja Komitetu Ministrów R(2006) 8 *w sprawie pomocy dla ofiar przestępstw* z dnia 14 czerwca 2006 r., Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy 2008/52/WE z 21 maja 2008 roku *w sprawie niektórych aspektów prawnych mediacji w sprawach cywilnych i handlowych*

6. Przedstawiony projekt ustawy uwzględnia wszystkie zalecenia dokumentów międzynarodowych, co sprawia, że mediacji zostaje nadany taki kształt, jaki funkcjonuje w państwach naszego kręgu kulturowego. Normuje on wyłącznie problematykę mediacji prowadzonej wskutek skierowania sprawy do

postępowania mediacyjnego przez organ procesowy. Omija natomiast zagadnienia mediacji umownej.

7. Projekt ustawy składa się z dziewięciu rozdziałów. W pierwszym rozdziale Przepisy ogólne zostały zawarte postanowienia wprowadzające w problematykę mediacji. Podstawowe znaczenie ma tu art. 2, w którym zamieszczono definicję mediacji. Zbudowana ona została na bazie definicji znajdujących się w niektórych, przytoczonych wyżej, dokumentach międzynarodowych. W art. 3 wskazano następnie, w jakich kategoriach spraw może nastąpić ich przekazanie przez organ procesowy na drogę postępowania mediacyjnego.

8. w rozdziale drugim zawarto kluczowe zasady postępowania mediacyjnego, o których mowa we wszystkich dokumentach międzynarodowych. Są to następujące zasady:

- dobrowolność – skierowanie sprawy do mediacji może nastąpić tylko wtedy, gdy strony wyrażą na to, jak również na uczestniczenie w postępowaniu mediacyjnym, swobodną, niewymuszoną zgodę, którą mogą w każdej chwili wycofać (art. 4§ 1) projektu ustawy,
- bezstronność – mediator nie reprezentuje interesów żadnej ze stron, jest osobą neutralną, dba o ochronę godności i interesów każdej strony w jednakowej mierze, nie udziela porad prawnych (art. 4 § 2 i § 3 projektowanej ustawy),
- poufność – mediacja jest prowadzona w sposób niejawnny, co oznacza że mediator nie może ujawniać okoliczności, o których dowiedział się w trakcie postępowania mediacyjnego, bez zgody stron, chyba że informacja jaką uzyskał, dotyczy bardzo poważnych przestępstw (art. 178a k.p.k.),
- tajemnica – wprowadzenie tajemnicy mediacji jest niezbędne do zagwarantowania, aby okoliczności ujawnione w trakcie postępowania mediacyjnego nie mogły zostać wykorzystane na użytek dalej prowadzonego formalnego postępowania. Wymagają tego dokumenty

międzynarodowe, a wynika to z faktu, że postępowanie mediacyjne nie jest postępowaniem dowodowym. Tajemnica mediacji to zakaz przesłuchiwania na temat wspomnianych okoliczności nie tylko mediatora, lecz także stron i innych uczestników postępowania mediacyjnego (art. 6 projektowanej ustawy).

9. Rozdział trzeci został poświęcony sprecyzowaniu statusu mediatora.

Utrzymano regulację, w myśl której podmiotami uprawnionymi do prowadzenia postępowań mediacyjnych mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i podmioty mające w swoich zadaniach statutowych prowadzenie mediacji. Wyeliminowano w ten sposób podmioty, które nie są wyspecjalizowane w prowadzeniu mediacji. Ponadto zaproponowano, aby powstały lokalne centra mediacyjne, powoływane do życia przez organy samorządowe. Propozycja ta wynika z głębokiego przekonania, że mediacja jest przyszłością w rozwiązywaniu wszelkiego typu konfliktów i stanie się alternatywą formalnych postępowań, dla których pozostanie załatwienie spraw nienadających się z różnych powodów do ugodowego załatwienia. Będzie to również sposobem na przysłowiowe dotarcie mediacji „pod strzechy”.

Z powyższego względu wprowadzono również niewystępujący dotychczas w warunkach polskich podział mediatorów, będących osobami fizycznymi, na dwie grupy: mediatorów zawodowych i mediatorów społecznych (art. 8 projektowanej ustawy). Z jednej strony ustawa za priorytet przyjmuje fachowość osób prowadzących postępowanie mediacyjne poprzez wskazanie na konieczność dysponowania przez te osoby określonymi predyspozycjami i wiedzą oraz nałożenie obowiązku stałego uczenia się. Z drugiej, poprzez wprowadzenie kategorii mediatorów społecznych, powoduje, że mediacja będzie prowadzona przez osoby dobrze znające środowisko lokalne. Jednocześnie dla mediatorów społecznych nie przewidziano żadnych wymogów, poza kryterium fachowości, co zapewnia bardzo szeroki dostęp do tej grupy.

Zawód mediatora jest bardzo młody. Istnieje dopiero od 2010 r. Na mocy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu ich stosowania z dnia 27 kwietnia 2010 r. (Dz. U. 2014. 760) wpisano mediatora, kod 263502, do grupy specjalistów do spraw społecznych, a w 2014 r. zaktualizowano je i na mocy rozporządzenia z 7 sierpnia 2014 r. o tym samym tytule (Dz. U. 2018.227 t.j.) i do listy zawodów dodano mediatora sądowego, kod 263507. Zawód mediatora, zgodnie z charakterystyką zawartą w rozporządzeniu, wymaga wysokiego poziomu wiedzy zawodowej, umiejętności oraz doświadczenia w zakresie nauk technicznych, przyrodniczych, społecznych, humanistycznych i pokrewnych, a jego głównym zadaniem jest wdrażanie do praktyki koncepcji i teorii naukowych, powiększanie dotychczasowego stanu wiedzy poprzez badania i twórczość oraz systematyczne nauczanie w tym zakresie. Zapewnienie profesjonalizmu mediatorów jest więc niezbędne.

Tymczasem zawód mediatora traktowany jest jako „dodatek” do innego zawodu. Zgodnie ze wspomnianymi wyżej badaniami 72,3% stałych mediatorów traktuje ten zawód, jako dodatkową funkcję, a tylko 13,1% jako podstawowe źródło dochodów. Nie ma jednolitych wymogów dla mediatorów, obowiązku specjalizacji mediatora, stałego podnoszenia kwalifikacji. Poszczególne ośrodki mediacyjne stosują mocno zróżnicowane standardy odnoszące się do kwalifikacji mediatorów, co wpływa na ich negatywny, wręcz lekceważący wizerunek wśród sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy policji, adwokatów.

To, że mediator wykonuje określony zawód, skutkuje wykluczeniem możliwości uzyskania statusu mediatora zawodowego przez czynnych zawodowo pracowników szeroko pojętego wymiaru sprawiedliwości wyszczególnionych w § 4 art. 8 projektowanej ustawy.

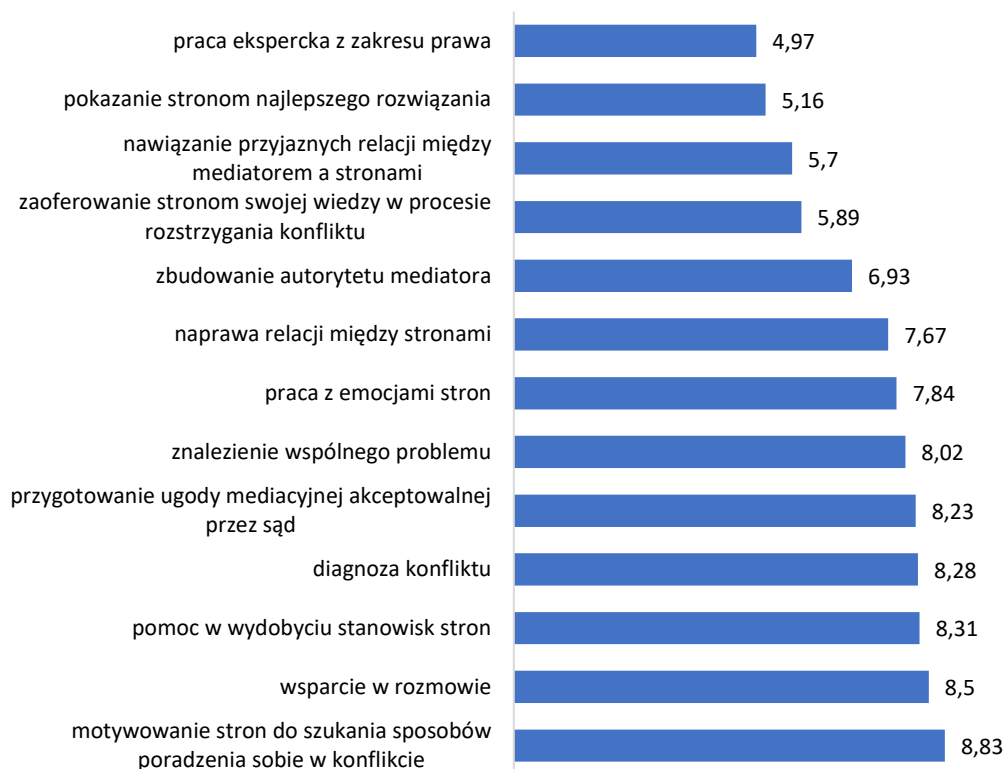
10. Załącznik nr 1 do projektu ustawy stanowią Standardy szkoleń dla mediatorów, będące dokumentem opracowanym przez III kadencję Rady na

podstawie pierwotnego wzoru przygotowanego przez Społeczną Radę do spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów i Konfliktów (organ doradczy działający przy Ministrze Sprawiedliwości) pierwszej kadencji. W dokumencie tym uwzględnione zostały jedynie te zagadnienia, które muszą być przedmiotem szkolenia każdego mediatora, bez względu na jego specjalizację. Tematyka specjalistyczna zostaje uwzględniona w standardach szkolenia mediatorów prowadzących mediację w poszczególnych obszarach konfliktów.

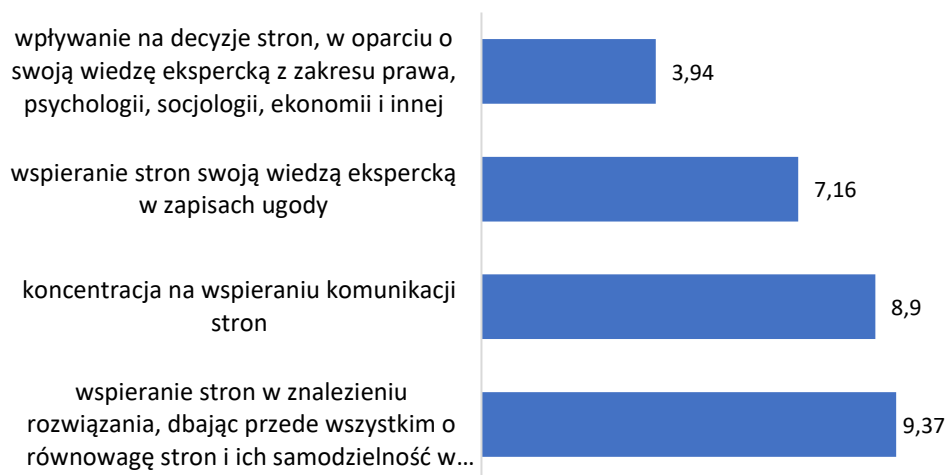
Z badań mediatorów wynika, że największe znaczenie w pracy mediatora, ma wspieranie stron w rozwiązaniu konfliktu prawie 60% wskazań. Jako aspekty najistotniejsze wskazane zostały motywowanie stron do szukania sposobów poradzenia sobie w konflikcie. Można więc założyć, że mediacje są po to, żeby pokazać stronom naturalną i funkcjonalną stronę konfliktu. Konflikt jako naturalny element życia społecznego, można rozwiązać poszukując alternatywnych rozwiązań. W trakcie mediacji motywowanie stron do poszukiwania i przyjmowania alternatyw jest elementem radzenia sobie z konfliktem. Stanowi też lekcję na przyszłość – kiedy strony samodzielnie nauczą się rozwiązywać powstałe konflikty.

Aby móc rozwiązać konflikt strony muszą się nauczyć komunikować ze sobą. I właśnie aspekty z tego zakresu zostały wymienione jako kolejne ważne w procesie mediacji. Mediacje mają wesprzeć w rozmowie, pomóc odnaleźć źródła konfliktu i nauczyć się o nim konstruktywnie rozmawiać, czyli argumentować i wyrażać określone stanowiska. Najmniej istotna w procesie mediacji jest wiedza ekspercka z zakresu prawa, co wskazuje na społeczny aspekt procesu mediacji i konieczne przygotowanie mediatorów z w/w umiejętności.

Ważność poszczególnych aspektów w procesie mediacji [średnia]

Rola mediatora w procesie mediacji

11. Inaczej niż obecnie projekt przewiduje, że mediacje mogą prowadzić jedynie takie organizacje pozarządowe, które wśród swoich zadań statutowych mają prowadzenie mediacji i jednocześnie wśród swoich członków mają przynajmniej jedną osobę, która spełnia wymogi mediatora zawodowego. Regulacja ta wynika

również z zamiaru zapewnienia fachowości organizacji, które mają być uprawnione do prowadzenia mediacji. Takie same wymogi przewidziano w odniesieniu do ośrodków mediacyjnych, powoływanych przez organy samorządowe.

12. W projekcie przewidziano, że zarówno mediatorzy zawodowi, jak i organizacje pozarządowe oraz ośrodki mediacyjne muszą posiadać wpis na listy prowadzone w sądach okręgowych. Tak jak dotąd celem takiego unormowania jest zapewnienie kontroli nad podmiotami prowadzącymi postępowanie mediacyjne. Kontrolę tę sprawuje prezes sądu okręgowego, dokonujący wpisów na listę i skreśleń z list (art. 11 i art. 12 projektowanej ustawy). Ponadto istotną rolę musi odgrywać w tym zakresie samo środowisko mediatorów, które powinno dbać o profesjonalizm swoich członków.

13. W czwartym rozdziale projektu została unormowana kwestia czynności podejmowanych przez mediatora po otrzymaniu od organu procesowego postanowienia o skierowaniu sprawy do postępowania mediacyjnego, nazwanych czynnościami wstępnymi (art. 14 projektowanej ustawy). Na podkreślenie zasługuje fakt wyraźnego uregulowania kwestii postępowania mediatora w sytuacji, gdy strony nie potwierdziły zgody na udział w postępowaniu mediacyjnym (§ 2 ww. artykułu), jak również w razie odmowy przez mediatora przeprowadzenia tego postępowania (§ 3 ww. artykułu). W projekcie wyraźnie określono czas trwania postępowania mediacyjnego (art. 16 projektowanej ustawy).

14. W kolejnym, piątym rozdziale został unormowany tryb postępowania mediacyjnego, poczynając od ustalenia przez mediatora, jakiego rodzaju mediację – pośrednią czy bezpośrednią – wybierają strony (art. 17 §1 projektowanej ustawy). Następnie w art. 17 §2 mowa jest o mediacji pośredniej, a w art. 17 §3 – o mediacji bezpośredniej.

15. Projekt dopuszcza możliwość uczestniczenia w postępowaniu mediacyjnym osób wskazanych przez strony, pod warunkiem że nie zostanie naruszona równowaga stron. Oznacza to, że mediator ma prawo podjęcia decyzji o niedopuszczeniu do udziału osób, które reprezentowałyby nadmiernie jedną ze stron (art. 18 §1 projektowanej ustawy). Ponadto mają prawo wziąć udział w postępowaniu mediacyjnym rodzice lub opiekun małoletnich bądź nieletnich stron postępowania mediacyjnego (art. 18 §2 projektowanej ustawy).

16. Po zakończeniu postępowania mediacyjnego mediator sporządza sprawozdanie dla organu procesowego, który skierował sprawę do mediacji. Jeśli zawarta zostaje ugoda, stanowi ona załącznik do sprawozdania. Sprawozdanie ma charakter formalny (art. 19 projektowanej ustawy). Nie zawiera bowiem żadnych informacji dotyczących przebiegu postępowania mediacyjnego, co jest następstwem zasady poufności mediacji i zakazu wykorzystywania danych uzyskanych w jej trakcie na użytek postępowań przed organami procesowymi.

17. Odrębny, szósty rozdział projektu dotyczy ugody mediacyjnej. W projekcie umieszczono jedynie bardzo ogólne zapisy dotyczące wymogów, jakim powinna odpowiadać ugoda mediacyjna (art. 20 i art. 21 projektowanej ustawy). Kwestie związane z charakterem prawnym tej ugody muszą zostać uregulowane odrębnie w przepisach regulujących poszczególne sfery konfliktów.

18. Formalny charakter ma siódmy rozdział projektowanej ustawy, opisujący zasady kompletowania i przechowywania dokumentacji spraw skierowanych do postępowania mediacyjnego (art. 22 i art. 23 projektowanej ustawy).

19. Rozdział projektu reguluje kwestię wynagrodzenia mediatorów. Obecnie zasady kształtowania tego zagadnienia są różne, w zależności od charakteru prawnego konfliktu będącego przedmiotem mediacji. Mediator uzyskuje od ryczału w sprawach karnych do procentowego wynagrodzenia, uzależnionego od wysokości przedmiotu sporu w sprawach cywilnych. Jest to rozwiązanie

niezgodne z tym, że mediator to zawód, bowiem każda osoba pracująca zawodowo ma prawo do godziwego wynagrodzenia za swoją pracę.

Mediacja jest instytucją, która może bardzo skrócić czas trwania postępowania przed organami procesowymi, w szczególności w sprawach karnych, bądź też stać się instytucją alternatywną wobec takiego postępowania w sprawach cywilnych. Dzięki niej wydatnie mogą zmaleć koszty funkcjonowania organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Nie ma wątpliwości, że mediacja jest tańsza. W projekcie przewidziano (art. 24 -26), że wynagrodzenie mediatora określa się według zasad dotyczących opłat za działania adwokata podejmowane z urzędu. Mediator społeczny otrzymuje natomiast ryczałt. Wynagrodzenie mediatora będzie więc zależało od jego aktywności, a w szczególności kompetencji, organy procesowe będą bowiem kierować sprawy do tych mediatorów, którzy zyskują ich zaufanie.

20. Profesjonalizacja zawodu mediatora wymaga wprowadzenia samorządu, który będzie w przyszłości odpowiadał za rozwój, profesjonalizację i popularyzację tej instytucji i mediatorów. W obecnej sytuacji mediatorzy niezrzeszeni w żadnej organizacji praktycznie nie odpowiadają przed nikim. Ich jakość pracy nie jest weryfikowana, a klienci nie mają gdzie zgłaszać swoich zażaleń na ich pracę.

21. Kodeks Etyki Mediatorów obowiązujących wszystkich wykonujących ten zawód jest niezbędny. Mediator pracuje z ludźmi będącymi w sytuacji kryzysowej, w konflikcie, co czyni ich mniej odpornymi i racjonalnymi, właściwym jest więc, aby ustawodawca dla ich dobra zadbał, aby mediatorzy reprezentowali wysoką etykę i stosowali ujednolicone zasady w swojej pracy.

Z badań dr Magdaleny Grudzieckiej wynika, że mediatorzy wyrazili bardzo zróżnicowane opinie na temat etosu wykonywanego zawodu. Największa grupa – 36,4% badanych – wskazała, że w Polsce takiego etosu nie ma (zdecydowanie lub raczej nie ma). Co trzeci ankietowany nie potrafił wyrazić własnej opinii w

tym zakresie. Natomiast 30,3% uznało, że etos pracy mediatora w Polsce istnieje. Mediatorzy twierdzący, że nie ma etosu pracy mediatora lub uznający, że nie mają w tym zakresie swojej opinii przede wszystkim zwracali uwagę na to, że obecnie mediatorem może zostać każdy kto po prostu napisze podanie do sądu i oświadczy, że napisali artykuł o mediacji. Mediatorzy po odbytych kursach (również kursach on-line) mają wątpliwe kompetencje, nie przestrzegają standardów pracy, zasad postępowania :*Brak profesjonalizacji, wiele przypadkowych osób dewaluuje ten zawód, Brak wymogów odnośnie wykształcenia mediatorów pozwala właściwie prowadzić mediacje osobom niekompetentnym. To wpływa na ogólną ocenę świadczenia usług mediacyjnych.*

22. W przepisach końcowych, mianowicie w art., przewidziano długi, bowiem roczny, okres vacatio legis. Takie jego oznaczenie wynika z konieczności dobrego przygotowania organizacyjnego do wejścia w życie ustawy, a zwłaszcza dostosowania się do nowej regulacji środowiska mediatorów oraz zorganizowania przez władze samorządowe lokalnych ośrodków mediacyjnych.